Ysgol Bro Dyfrdwy

Polisi Gwrth-Fwlio

Mabwysiadwyd y polisi yma:	Dyddiad:
Adolygir:	Dyddiad:
Arwyddwyd gan Cadeirydd y Llywodraethwyr:	
Cadeirydd y Cyngor Ysgol:	

1. Cyflwyniad

Mae gan bob disgybl yr hawl i deimlo'n hapus, yn ddiogel ac yn gynwysedig, a'r hawl i weithio mewn awyrgylch heb deimlo bygythiad nac ofn. Y mae Ysgol Bro Dyfrdwy yn cydnabod yr effaith emosiynol y gall bwlio ei gael ar hunan werth a hunan hyder person ac, o ganlyniad, ar ei allu i ddysgu'n effeithiol. Y mae perthynas rhwng cyrhaeddiad addysgol, presenoldeb a bodlondeb emosiynol plant a phobl ifanc yn holl bwysig. Rhoddir cryn bwyslais ar sicrhau bod disgyblion yn teimlo'n ddiogel yn yr ysgol am resymau addysgol yn ogystal â moesol. Bydd cymuned yr ysgol yn hybu awyrgylch gwrth-fwlio.

Mae bwlio, o unrhyw fath, yn annerbyniol a bydd unrhyw un sydd yn dioddef bwlio yn derbyn cefnogaeth lawn.

2. Pwrpas a Nôd

Sicrhau nad oes yr un plentyn yn amharu mewn unrhyw ffordd ar hapusrwydd a datblygiad addysgiadol unrhyw blentyn arall o fewn yr ysgol, drwy greu awyrgylch ddiogel a hapus i'r holl ddisgyblion, ym mhob sefyllfa yn ystod eu gweithgareddau ysgol.

Creu awyrgylch lle mae bwlio o unrhyw fath yn annerbyniol. Pe bai achos o fwlio'n digwydd dylai'r plant allu dweud, a bod yn hyderus yr ymdrinnir â'r mater yn ddiymdroi ac yn effeithiol. Cymell unrhyw un sydd yn ymwybodol bod bwlio yn digwydd, i ddweud wrth y staff.

Argyhoeddi rhieni bod lles y plant yn flaenoriaeth a'u bod yn cael eu haddysgu mewn awyrgylch diogel a chydweithio gyda hwy i atal bwlio.

3. Amcanion

Bydd yr ysgol yn:

- gweithredu'n rhagweithiol i atal bwlio,
- gweithredu polisi gwrth-fwlio ysgol gyfan, sydd yn gyfarwydd i holl staff yr ysgol, i'r disgyblion, rhieni a Llywodraethwyr,
- creu awyrgylch ac ethos lle mae bwlio'n annerbyniol a chymell disgyblion i adrodd ar unrhyw achos o fwlio, gan argyhoeddi dioddefwyr y bydd yr ysgol yn gweithredu i'w cadw'n ddiogel,

- codi ymwybyddiaeth staff, disgyblion a rhieni o beth yw bwlio, o arwyddion a symptomau bwlio ac o'r camau priodol i'w dilyn mewn achos o fwlio neu gyhuddiad o fwlio (gweler Atodiad 1).
- hybu hunan-barch pob plentyn a pharch at gyfoedion ac oedolion
- gweithio mewn partneriaeth â rhieni er mwyn sicrhau gweithredu effeithiol pe cyfyd achos o fwlio neu gyhuddiad o fwlio.
- codi hyder a ffydd y plant a'r rhieni yn nulliau'r ysgol o ymdrin â bwlio.

Mae'r ysgol yn rhagweld yn llwyr hefo'r Llywodraeth:
"Rydyn ni wedi ymroi I sicrhau bod pob un o'n dysgwyr yn teimlo'n ddiogel ac yn cael ei gefnogi'n iawn I wireddu ei botensial yn llwyr." Kirsty Williams
"Rydyn ni eisiau I'n hysgolion fod yn amgylcheddau cynhwysol a dengar, sy'n rhoi pwyslais ar lesiant fel bod dysgwyr yn teimlo'n ddiogel ac yn barod i ddysgu." Kirsty Williams

4. Bwlio

Caiff Bwlio ei ddiffinio fel ymddygiad ymosodol neu sarhaus gan unigolyn neu grŵp, sy'n aml yn cael ei ailadrodd dros gyfnod, sy'n creu dolur neu niwed yn fwriadol. Mae ymchwil yn dangos y gall bwlio gael effaith ddinistriol ar fywydau pobl ifanc. I rai, gall greu effeithiau tymor hir sy'n achosi gofid a niwed i ddatblygiad cymdeithasol ac emosiynol.

4.1 Mathau o fwlio

Mae sawl math o fwlio. Er mwyn monitro lefelau a natur y bwlio ar draws yr Awdurdod fe fydd pob achos o fwlio yn cael ei nodi gan yr ysgol a'i anfon i'r Adran Addysg er mwyn categoreiddio'r bwlio.

Fe all bwlio fod yn un neu yn gymysgedd o'r categorïau isod:
Corfforol – taro, cicio, dwyn, cuddio eiddo, trais rhywiol ac aflonyddwch.
Geiriol (Llafar) – galw enwau, sarhau, bychanu
Emosiynol – Cychwyn sibrydion di-sail, peidio siarad â rhywun, eithrio o grwpiau.

Yn ogystal â'r categorïau cyffredinol uchod y mae'r ysgol yn monitro lefelau o fwlio yn y categorïau penodol isod:

Seiber Fwlio - defnyddio cyfryngau cymdeithasol, e-byst, negeseuon testun a dulliau electroneg eraill i ddanfon negeseuon neu rannu deunydd maleisus eu natur gyda bwriad niweidiol.
Homoffobaidd - gall fod yn fwlio corfforol, geiriol neu emosiynol ar sail rhywioldeb honedig neu beidio.
Hiliol - gall fod yn fwlio corfforol, geiriol neu emosiynol ar sail hil.
Arall – bwlio ar sail anabledd corfforol neu feddyliol, nodweddion iechyd neu unrhyw nodwedd y gellir ei diffinio yn eglur.
Gall achosion difrifol o fwlio, e.e. aflonyddu neu drais rhywiol arwain at gyfeiriad i Dîm Cyfeiriadau Plant y Gwasanaethau Cymdeithasol.

5. Atal Bwlio

Bydd yr ysgol yn ceisio gweithredu'n rhagweithiol yn yr ymgyrch i atal bwlio, drwy ddilyn y Canllawiau isod:

5.1 Trafodir bwlio ar sawl lefel drwy'r ysgol:

- Ysgol gyfan, (e.e. gwasanaethau, Cyngor Ysgol, Rheolau Aur, cytundebau atal bwlio, cyflwyniadau dramatig).
- Dosbarth, (e.e. ABCh, Amser Cylch, Cyngor Dosbarth, blwch pryderon). Hybir cydweithredu mewn gwersi drwy weithgareddau pâr/grŵp.
- Unigol, (e.e. cefnogaeth ychwanegol i ddisgybl sydd yn profi neu wedi cael ei fwlio).
- Wythnos gwrthfwlio ym mis Tachwedd – Ysgol gyfan yn cynllunio gweithgareddau ac yn codi ymwybyddiaeth.
- Disgyblion wedi creu polisi i'r plant

5.2 Anogir disgyblion i siarad gydag aelodau staff am achosion o fwlio y maent hwy neu eraill yn ei ddioddef. Bydd y staff yn ymateb yn bositif ac yn sicrhau'r dioddefwr fod y gŵyn yn cael ei chymryd o ddifrif ac y gweithredir arni.

5.3 Bydd y staff yn sensitif i arwyddion o fwlio, gan ystyried y gall y bwli ymddwyn yn y tymor byr neu hir, yn eiriol, yn ystumiol neu'n gorfforol, yn slei neu'n amlwg.

5.4 Sicrheir goruchwyliaeth ofalus bob amser, yn enwedig mewn ardaloedd ac ar amseroedd lle gall bwlio ddigwydd. Sicrheir presenoldeb cyfeillgar ac anffurfiol wrth oruchwylio ar y buarth.

5.5 Anogir rhieni i hysbysu'r ysgol yn syth os tybient fod eu plentyn yn dioddef o fwlio. Yn yr un modd, anogir rhieni i hysbysu'r ysgol os ydynt yn amau bod eu plentyn hwy yn bwlio eraill. Mae cydweithrediad rhwng yr ysgol a'r cartref yn bwysig.

6. Rhannu'r cyfrifoldeb drwy weithio gyda'n gilydd.

Mae'r camau ymarferol i rieni, disgyblion, llywodraethwyr, athrawon a staff cefnogi a staff atodol eu dilyn fel a nodir isod:

Fe ddylai rhieni:

- Gysylltu â'r ysgol os ydych yn ymwybodol o neu'n amau fod bwlio yn digwydd.
- Annog eich plant i beidio ag ymddwyn yn ymosodol tuag at ei gilydd.
- Drafod broblemau eich plentyn gydag ef yn hytrach na'u cuddio
- Gefnogi'r ysgol os gweithredir camau pellach.

Fe ddylai disgyblion:

- Ddweud wrth rhywun ac ymddiried yn y staff i weithredu ar eu rhan.
- Fod yn ymwybodol o'r gwobrau a'r cosbau a ddefnyddir yn yr ysgol.
- Beidio â sefyll i'r naill ochor a gwneud dim pan mae bwlio'n digwydd.
- Ceisio bod yn gymwynasgar a charedig tuag at bobl eraill bob amser.
- Derbyn cosb os canfyddir eu bod yn bwlio.

Fe ddylai Llywodraethwyr:

- Wybod a deall am gynnwys y polisi.
- Cefnogi'r staff wrth weithredu'r polisi.

- Cyflawni eu rôl weithredol wrth adolygu'r polisi hwn.

Fe ddylai'r athrawon a staff atodol:

- Fod yn barod i wrando ar bryderon y plentyn bob amser a'u cymryd o ddifrif.
- Cadw llygad am ymddygiad bwlio posibl.
- Sefydlu cyfleoedd rheolaidd i blant siarad am fwlio.
- Gweithredu'r polisi ysgol gyfan o ran gwobrau a chosbau.

7. Ymateb i Achos o Fwlio

7.1 Os tybir bod plentyn yn cael ei fwlio, dylid tynnu sylw'r Pennaeth i'r mater yn syth a chofnodi'r digwyddiad/cyhuddiad ar y ffurflen gofnodi (Atodiad 2). Bydd achosion neu gyhuddiadau o fwlio yn cael eu hymchwilio'n syth a gwneir pob ymdrech i roi terfyn ar y bwlio rhag blaen ac i sicrhau diogelwch y dioddefwr. Bydd yr ysgol yn ymateb mewn modd sydd yn gyfatebol i ddifrifoldeb y digwyddiad/cyhuddiad ac yn unol â Pholisi Ymddygiad yr Ysgol.

7.2 Mewn rhai achosion, gwahoddir y rhieni i drafod y mater ac i gytuno ar y dull priodol o weithredu. Byddwn yn defnyddio cerdyn Monitro er mwyn monitro'r sefyllfa a bydd hyn mewn partneriaeth gyda'r cartref. (Gweler Atodiad 3). Mewn achosion mwy difrifol, ymgynghorir â chadeirydd y Llywodraethwyr a/neu'r Corff Llywodraethu cyfan, gan weithredu ar eu hargymhellion. Mewn achosion difrifol, gwahoddir Swyddog Lles yr Awdurdod Lleol i drafod y sefyllfa a gweithredu arno.

7.3 Ymdrinnir yn sensitif â'r dioddefwr. Gwrandewir yn ofalus ar yr hyn y mae'n ei ddweud, cynigir cysur a chyngor a cheisir addysgu strategaethau iddo i'w defnyddio mewn sefyllfaoedd o fwlio. Fe'i sicrheir ei fod wedi gwneud y peth iawn wrth ddweud ac nad arno ef mae y bai am ymddygiad y bwli.

7.4 Ymdrinnir â'r bwli mewn modd sensitif a chadarnhaol. Rhoddir ar ddeall iddo ei fod wedi ymddwyn mewn modd annerbyniol ac anogir ef i newid ei ymddygiad. Trafodir y rheolau y mae wedi'u torri a cheisir codi ei ymwybyddiaeth

o sefyllfa'r dioddefwr. Gellir gofyn i'r bwli ymddiheuro ac ymdrechir i gymodi'r disgyblion, os yn bosibl.

7.5 Penderfynir ar gosb i'r bwli, gan esbonio pam y rhoddir. Mewn amgylchiadau difrifol, rhaid ystyried gwahardd neu ddiarddel y bwli.

7.6 Wedi'r digwyddiad, bydd y sefyllfa'n cael ei monitro i sicrhau nad yw'r bwlio'n ailgychwyn.

8. Cefnogaeth gan yr AALl

Y Gwasanaeth Cynnal Ymddygiad

Y Seicolegydd Addysg

Y mae gwasanaeth cwnsela ar gael gan y Seicolegwyr Addysg. Gall cwnselydd gynorthwyo dioddefwr neu fwli i ystyried ffyrdd iachach o ffurfio cysylltiadau ac i edrych ar faterion yn ymwneud â dicter a goddefoldeb. Gellir hefyd ymdrin â diffyg hunan-dyb, ymddiriedaeth a hyder. Gall cwnsela fod yn ddefnyddiol i sefydlu patrymau meddwl mwy cadarnhaol ac i ymchwilio i ambell i gred afiach.

Y Cynllun 'Ysgolion Iach'

Mae cynllun 'Ysgolion Iach' yn cael ei reoli mewn partneriaeth gyda Gwasanaeth Iechyd Cyhoeddus Cenedlaethol Cymru, Cyngor, CYNNAL a'r Bwrdd Iechyd Lleol. Mae'r cynllun yn galluogi ysgolion i gyfrannu'n bositif tuag at iechyd a lles eu disgyblion, athrawon a'r gymuned ehangach drwy ddatblygu amgylchedd sy'n hyrwyddo iechyd.

Mae 'Ysgolion Iach' yn cyflwyno agweddau iechyd a lles drwy'r

- Cwricwlwm i Gymru
- Cwricwlwm angen ac ethos ysgol
- Datblygu ar y cysylltiadau sydd yn bodoli eisoes rhwng y cartref, y gymuned ac asiantaethau arbenigol.

9. CASGLIADAU

Mae bwlio o unrhyw fath yn annerbyniol yma yn Ysgol Bro Dyfrdwy ac mae strategaethau pendant yn eu lle i ddelio ag unrhyw achlysur o fwlio a allai godi.

Rhaid gweithredu yn amserol i achosion neu i gyhuddiadau o fwlio.

Er mor bwysig ydyw i ymateb yn bositif at y dioddefwr, rhaid gochel rhag bod yn or-amddiffynnol a'i addysgu i ddatblygu strategaethau i'w amddiffyn ei hun rhag cael ei fwlio.

Ni ellir anwybyddu digwyddiadau y tu allan i'r ysgol, gan eu bod yn gallu gorlifo'r ddwy ffordd. Rhaid ymateb yn briodol wrth ystyried difrifoldeb y cyhuddiad/digwyddiad.

Mae cydweithrediad rhwng y cartref a'r ysgol yn bwysig; rhaid argyhoeddi rhieni bod yr ysgol yn barod pob amser i drafod eu pryderon. Os cyfyd achosion pan fydd rhieni'n teimlo nad yw'r ysgol wedi delio'n effeithiol gydag achos o fwlio, gofynnir iddynt ddwyn y mater i sylw Bethan Fell y Pennaeth. Os na all y Pennaeth ddelio â'r mater yn anffurfiol, gall y rhieni ddilyn trefn gwyno ffurfiol yr ysgol.

<u>Am ragor o wybodaeth:</u>

Dyma ganllawiau statudol Llywodraeth Cymru
https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-11/hawliau-parch-cydraddoldeb-canllawiau-statudol-ar-gyfer-cyrff-llywodraethu-ysgolion-a-gynhelir.pdf

Dyma ddolen kidscape
https://www.kidscape.org.uk/kidscape-programmes/rights-respect-equality-support-for-school-leaders-and-governors/

NSPCC
https://www.nspcc.org.uk/
https://www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/bullying-and-cyberbullying/

https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/our-services/working-with-schools/
https://www.nspcc.org.uk/about-us/news-opinion/2021/sexual-abuse-victims-schools-helpline/
https://www.nspcc.org.uk/search/?query=bullying%20in%20schools
https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/support-for-parents/children-race-racism-racial-bullying/

Childline
https://www.childline.org.uk/
https://www.childline.org.uk/info-advice/bullying-abuse-safety/types-bullying/bullying-cyberbullying/

Meic
https://www.meiccymru.org/cym/
https://www.meiccymru.org/cym/?s=Bwlio

ATODIAD 1 – CANLLAWIAU I ATHRAWON

MATHAU O FWLIO

Mae sawl math o fwlio yn gallu digwydd:

- Emosiynol, e.e. bod yn gas, eithrio, poenydio
- Geiriol, e.e. galw enwau, gwatwar, dweud celwydd, profocio
- Corfforol, e.e. gwthio, cicio, taro neu unrhyw ddefnydd o drais
- Hiliol, e.e. gwawdio, graffiti
- Seiber, e.e. y rhyngrwyd, ffôn symudol, camera a fideo
- Rhywiol, e.e. sylwadau neu gyffyrddiadau amhriodol
- Homoffobig, e.e. y defnydd o ieithwedd homoffobig

ARWYDDION A SYMPTOMAU O FWLIO

Dylai oedolion fod yn effro i arwyddion o fwlio, gan ymchwilio ymhellach os yw plentyn yn:

- anhapus i ddod i'r ysgol
- teimlo'n sâl yn y boreau
- absennol yn aml
- ofni cerdded i neu o'r ysgol
- newid ei arferion
- mynd yn fewnblyg
- mynd yn bryderus
- colli hyder
- dechrau siarad ag atal
- datblygu ystumiau o nerfusrwydd ('nervous tick')
- crio ei hun i gysgu neu'n dioddef o hunllefau
- Gwlychu'r gwely
- colli diddordeb yn ei waith ysgol a thangyflawni
- osgoi mynd i weithgareddau/clybiau/gwersi a.y.b. ar ôl ysgol
- mynd adref gydag offer neu ddillad wedi'u malu neu wedi mynd ar goll
- colli arian cinio a.y.b. yn aml
- sôn am redeg i ffwrdd
- cuddio cleisiau neu farciau

- ymddwyn yn ymosodol neu'n afresymol
- bwlio brodyr neu chwiorydd neu blant llai
- colli chwant bwyd
- ofni defnyddio'r we neu'r ffôn

YMATEB I ACHOS / GYHUDDIAD O FWLIO

- Nid ydym yn caniatáu bwlio ac mae'r cyfrifoldeb o sicrhau awyrgylch ddi-fwlio yn syrthio ar bob aelod o staff ac ar bob plentyn.
- Bydd yr ysgol yn ymateb mewn modd sydd yn gyfatebol i ddifrifoldeb y digwyddiad/cyhuddiad.
- Bydd y Pennaeth yn cofnodi pob achos o fwlio a'r modd yr ymdriniwyd â'r digwyddiad.
- Byddwn yn cyfweld y rhai sydd yn gysylltiedig yn unigol ac yn gwrando ar eu fersiynau'n ofalus.
- Bydd yr ysgol yn cymryd camau pendant a chadarn os bydd tystiolaeth o fwlio.
- Byddwn yn monitro sefyllfaoedd/cyhuddiadau o fwlio yn ofalus.

CEFNOGAETH I'R DIODDEFWR

- Cymryd camau di-oed i atal y sefyllfa ac i sicrhau diogelwch y dioddefwr.
- Ei argyhoeddi ei fod yn ddiogel ac yr ymdrinnir â'r mater yn ddi-oed.
- Ei argyhoeddi mai dweud oedd y peth cywir i'w wneud a'i annog i adrodd ar unrhyw ddigwyddiadau pellach.
- Ceisio canfod difrifoldeb y digwyddiad/cyhuddiad.
- Dangos cydymdeimlad ac empathi.
- Cyd-drafod sut i geisio datrys y broblem.
- Sicrhau'r dioddefwr nad yw'n haeddu cael ei fwlio ac nad arno ef mae'r bai.
- Os yn briodol, annog y bwli a'r dioddefwr i gyfarfod ac i drafod. Sicrhau bod oedolyn yn ganolwr.
- Trafod strategaethau i osgoi digwyddiadau pellach.
- Cynghori ar sut i ymddwyn yn bendant.
- Cefnogaeth grŵp, (ffrindiau a chyfoedion).

- Sicrhau goruchwyliaeth a monitro gofalus – cerdyn monitro
- Cydweithio gyda'r rhieni.

YMDRIN Â'R BWLI

- Rhoi cyfle teg iddo/iddi I ddweud ei ran/rhan
- Rhoi neges glir nad yw bwlio o unrhyw fath yn dderbyniol yn yr ysgol a'i fod yn torri rheolau'r ysgol.
- Trafod y rhesymau y tu ôl i'w ymddygiad.
- Ei annog yn gryf i newid ei ymddygiad a chynnig modelau derbyniol.
- Gwobrwyo ymddygiad positif.
- Os yn briodol, annog y bwli a'r dioddefwr i gyfarfod ac i drafod. Sicrhau bod oedolyn yn ganolwr.
- Os yn briodol, gofynnir i'r bwlio ymddiheuro.
- Penderfynu ar gosb, gan esbonio pam y'i rhoddir
- Cysylltu â'r rhieni.
- Ei sicrhau y byddwn yn monitro'r sefyllfa a nas oddefir unrhyw fwlio pellach.

MESURAU PELLACH

- Eithrio o grŵp
- Colli breintiau, e.e. amser aur.
- Gwaharddiad rhag cymryd rhan mewn gweithgareddau all-gwricwlaidd/cynrychioli'r ysgol
- mewn gweithgareddau.
- Mewn achosion eithafol, gwahardd/diarddel o'r ysgol.

STRATEGAETHAU I ATAL BWLIO

Byddwn yn dilyn y dulliau canlynol i geisio atal bwlio:

- Sicrhau bod rheolau aur yr ysgol yn gyfarwydd i bob disgybl.
- Dilyn uned o waith trawsgwricwlaidd ar fwlio yn y gwersi ABCh, (ysgrifennu barddoniaeth, disgrifiadau, arlunio, a.y.b.).
- Darllen storïau a cherddi am fwlio.

- Actio rôl.
- Trafodaethau ac Amser Aur.
- Gwasanaethau torfol.
- Blwch pryderon ym mhob dosbarth.

ATODIAD 2

FFURFLEN GOFNODI ACHOS / DIGWYDDIAD O FWLIO

Ysgol:
Enw llawn y disgybl: …………………………………………………………………… **Cyfeiriad:** …………………………………………………………………………….. **Dyddiad Geni**: …………………………………… **Blwyddyn ysgol:** …………….
Lleoliad y digwyddiad:
Pam fod plentyn yn cael ei fwlio? ☐ Hil ☐ Anabledd ☐ Crefydd/Cred ☐ Rhywioldeb ☐ Oedran ☐ Gallu ☐ Maint ☐ Oherwydd fy ymddangosiad i/ oherwydd eu hymddangosiad hwy ☐ Iaith Unrhyw reswm arall?

(Gallai fod oherwydd ei fod yn ofalwr ifanc i berthynas sâl neu anabl; efallai nad oes ganddo lawer o arian neu rywbeth arall)
Sut mae'n cael ei fwlio? Galw Enwau Pryfocio Bygwth Rhwydwaith Cymdeithasol Taro Difrodi/dwyn pethau Unrhyw beth arall?____
Manylion am y digwyddiad:

Oes angen cyfeirio at asiantaeth arall? **Oes   Nac Oes** **Os oes pa asiantaeth?**
Strategaeth mewn lle yn dilyn y digwyddiad:
Camau gweithredu pellach:
Arwyddwyd: …………………………………………………………………………… **Swydd:** ………………………………………………………………………………… **Dyddiad:** …………………………………………………………………………………

ATODIAD 3

CERDYN MONITRO

Cerdyn Monitro

Enw:

Wythnos yn dechrau:

	9-10.30	10.30-1.00	1.00-2.15	2.15-3.15
Llun				
Mawrth				
Mercher				
Iau				
Gwener				